

Posudek na bakalářskou práci M. K. Ďurkové

na téma

**Manipulation durch Sprache zur Zeit der DDR-Wende:
Marxismus, Kommunikation und Semantik. ÚGS FF UK 2020, 88 str.**

Přeložená bakalářská práce vznikla na téma, které je její autorce zajímavější se o politologii velmi blízké. Otázky ideologické manipulace a jazyka jsou navíc stále živé. To, co platilo pro jazyk totality nacistické či komunistické, lze v dnešní době *mutatis mutandis* evidovat taktéž. Proto je četba tohoto textu lákavá nejen pro ty, kdo rádi zapomněli, ale i pro ty, kteří tuto dobu nezažili.

Práce byla od počátku náročná v tom smyslu, že autorka musela načíst větší množství literatury, jejíž obsah pro pamětníky nepřináší žádná velká odhalení. Na detailech se pak projeví, že pro studium pramenů času zase tak moc nebylo, i když se autorka dokázala většinou velmi samostatně probrat tituly doporučenými i samostatně vyhledanými a utřídit množství osvojených poznatků z marxismu, zároveň však i prostudovat podrobně sled politických událostí doby, do níž spadá období politického obratu v bývalém východním bloku, a to především vzhledem k tehdejším změnám v SSSR. Shrнула zásadní informace k metodám tehdejší propagandy v NDR, roli médií a censury, zabývala se krátce i jejich vlivem jazyka na myšlení.

Vzhledem k množství možných sledovaných jevů bylo téma postupně zúženo: Bylo stanoveno, že zcela postačí analýzy k úzu a sémantice krucióálních výrazů, na nichž lze doložit dynamiku jejich sémantiky v době, kdy se měnil režim, a to i v porovnání s územím v bývalé SRN. Dále bylo doporučeno opatřit tyto analýzy příčnými stručnými komentáři k politickým událostem té doby. Nakonec si autorka zvolila pouze dva nejfrekventovanější pojmy (socialismus, ideologie), kterým však věnovala o to hlubší pozornost. Zde je nutno docenit, že vycházela z tehdy ideologicky ortodoxních lingvistických pramenů, které ji inspirovaly pro vlastní analýzy (W. Fleischer: *Wortschatz der deutschen Sprache in der DDR* z roku 1988), vydatným zdrojem pro porovnání lexikálního úzu NDR a SRN byly pak obšírné práce Hellmannovy. Zdrojem dokladů byl tzv. Wende-Korpus-Ost (IDS Mannheim).

Práce je přehledně a logicky členěna. Metodologicky je práce konsistentní, pohybuje se v předem určených mantinelech zadání: Vychází se ze slovníků, od frekvence a dalších orientačních údajů z CCDB pak autorka přichází k analýze pojmů a nakonec dokládá úzus na

korpusových textech. Práce obsahuje celou řadu výmluvných dokladů z dobového tisku NDR, z nichž autorka usuzuje na proměnlivý význam sledovaných pojmů.

Práce tohoto typu si samozřejmě nemůže dělat nároky na úplnost. Korpusový materiál by bylo možno podrobit dalším, podrobnějším analýzám, z nichž by vzešly jistě i další poznatky týkající se například měnicího se kolokačního spektra sledovaných slov. Toto je v práci pouze naznačeno. Zůstává tedy na čtenáři, aby se vzdělal sám a naučil se interpretovat numerické hodnoty uvedené u kookurenčních profilů a jejich roli v reciproké kookurenční analýze.

Dalším atraktivním tématem by bylo porovnání kookurenčních profilů (vzhledem k velkému podílu opozit a jejich syntaktických konstrukcí v ideologických pramenech), jakož i sémiotická interpretace diskursu na základě Self Organizing Maps, která by ukázala škálu sémantických příznaků charakterizujících postoj aktérů, jejichž texty korpus zahrnuje. Zde by však bylo nutno zrevidovat účelnost statické CCDB. Sledovat demokratizaci vyjadřování by pak zřejmě vyžadovalo další podrobnější analýzy a sondy do jednotlivých dokladů.

I když se ze slovníků vychází, možným rozšířením by bylo podrobnější ztvárnění interpretovaných pojmů (tj. analýza a specifika definic) ve slovnících obou německých států sledovaného časového úseku a jejich role v ideologické manipulaci ve srovnání s lexikografickou produkcí SRN.

Všechna tato témata jsou v práci v zárodku de facto již naznačena, nikoliv však rozvinuta. Pak by byl ale záběr a rozsah bakalářské práce samozřejmě podstatně větší. Autorka však mohla v závěru práce nějaké své vize alespoň jmenovat, protože se mi zdálo, že při diskusích o tématu měla vlastních nápadů poměrně dost.

Zpočátku měla autorka značné problémy s formulováním v němčině. V práci se sekundární literaturou je stále co vylepšovat, a to nejen v bibliografii (proč erschienen in???). Poslední verze práce prošla jazykovou kontrolou, nikoliv však anglická část (viz podtitul a klíčová slova), revizí zřejmě neprošla ani kontrola citovaných děl. Zmíním alespoň jednu nesrovnalost: Jak se jmenuje dílo G. Strauße z roku 1986? A proč do bibliografie nepřišlo i dílo Strauß et al. z roku 1989, které je na ÚGS k dispozici, totiž *Brisante Wörter von Agitation bis Zeitgeist*?

Při podrobném čtení se ukáže, že to, co jasně vyplynulo z prací Hellmannových, může být pro čtenáře neznalého věci překážkou, pokud se nepřipojí komentář (obávám se, že např. názvy institucí v NDR a SRN mladým lidem dnes moc neříkají, takže musíme doufat, že si tam někdo nedosadí rovnítko!).

Autorka pracovala poměrně soustavně, hlavní části práce byly konzultovány, text jsem však viděla celý až ve finalizované podobě.

Závěr: Práce splnila stanovený cíl, může se stát dobrým odrazovým můstkem pro rozsáhlejší práci magisterskou, pokud bude autorka u tématu chtít zůstat. Je čtivým kompilátem toho, co bylo nashromážděno. Nevybočuje však ze standardu bakalářských prací. V práci lze nalézt několik typů formálních nedostatků (viz výše), některé části by zasluhovaly větší pečlivost. Přisuzuji to úspěchanosti při dokončování textu.

Navrhuji známku **velmi dobře**, o definitivním hodnocení ale rozhodne až úroveň obhajoby.

Praha 31. 5. 2020

doc. PhDr. Marie Vachková, Ph.D.